

Rydaholms kyrka

Antikvarisk medverkan i samband med installation av brandlarm
Rydaholms socken i Värnamo kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Rydaholms kyrka

Antikvarisk medverkan i samband med installation av
brandlarm,
Rydaholms socken i Värnamo kommun, Jönköpings län,
Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 372/2016, 2019-211
Länsstyrelsens dnr: 433-7696-2016

Rapport och foto: Britt-Marie Börjesgård
Grafisk mall: Anna Stålhammar

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2022

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte.....	5
Historik.....	5
Beskrivning inför åtgärder.....	6
Vidtagna åtgärder.....	6
Brandlarm.....	6
Samplat system.....	6
Traditionella detektorer.....	7
Nyckelskåp.....	8
Nödutrymningsskyltar.....	8
Målningsarbeten.....	9
Sammanfattning.....	9
Slutbesiktning och antikvarisk medverkan.....	9
Arkiv.....	10
Tryckta källor och litteratur.....	10

Bilagor

Bilaga 1. Fotobilaga.....	11-19
Bilaga 2. Ritningar.....	21

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

Länsstyrelsen lämnade i beslut daterat 2016-12-09 tillstånd till installation av brand- och inbrottslarm i Rydaholms kyrka, dnr 433-7996-16. Som villkor gällde att arbetena utfördes enligt med av Bsv arkitekter & ingenjörer ab upprättad handling. För beslutet gällde vidare att installationerna skulle målas in i bakomliggande kulör, att kabeldragning på medeltida virke skulle undvikas samt att arbetena skulle ske med antikvarisk medverkan och dokumenteras.

Under hösten 2019 installerades brandlarm i kyrkan, den del av tillståndet som omfattade inbrottslarm har inte genomförts. Föreliggande rapport redogör för de utförda arbetena.

Syfte

Syftet med arbetena var att ge kyrkan ett fullgott brandskydd.

Syftet med den antikvariska medverkan var att dokumentera de genomförda åtgärderna i allmänhet, men även att fånga upp eventuella kulturhistoriska iakttagelser.

Historik

Rydaholms kyrka har medeltida ursprung med ett bevarat medeltida dubbeltorn murat av släthuggna kvaderstenar. Den medeltida kyrkan ersattes av ett nytt långhus i slutet av 1700-talet. Den nya kyrkan utfördes 1793 efter ritning av Thure Wennberg vid Överintendentsämbetet och på församlingens begäran lik Gällaryds kyrka men betydligt större. Till den nya kyrkans sockel nyttjades återanvända kvaderstenar och vidare återsattes huggna bildstenar och kolonner från den medeltida kyrkan vid sydportalen.

Interiört har kyrkan en klassiserande karaktär med inslag från 1900-talet så som en altartavla av Waldemar Lorentzon.

Kyrkorummet. Foto från 2003, JLM.

Beskrivning inför åtgärder

Kyrkan saknade tidigare brandlarm.

Vidtagna åtgärder

Brandlarm

Ett nytt adresserbart brandlarm installerades med ett samplat system i långhuset, utan synliga detektorer och med traditionella analoga rökdetektorer i övriga utrymmen.

Centralen placerades i det gamla pannrummet under sakristian och ledningen borrades upp genom golvet till sakristian för vidare dragning därifrån.

Samplat system

Systemet i långhuset är ett så kallat sugande system med ett kapillär-rör nedstucket i anslutning till respektive plafond i långhustakets mitt, totalt fem rör. Samplingsdetektorn placerades på vinden i

Brandcentralen placerades i det gamla pannrummet som nyttjas för en rad installationer.

Vinden före installationen.

anslutning till trappan upp från läktaren. Framledningsrören till detektorn monterades med fall för att minimera kondens relaterat till temperaturskillnader mellan kyrkorummet och vinden. Vid detektorn finns vidare en kondensfälla, som ska samla upp eventuellt kondensvatten samt ett dammfilter för att minimera risk för störningar i systemet. Vidare lades de isolerade framledningsrören med fall för att minimera risken för kondens.

Traditionella detektorer

Traditionella trådburna rökdetektorer med sockelsiren monterades i sakristian, i södra och västra vapenhuset, i rummen under läktaren, på vinden över kyrkorummet och i tornet på tre plan. Ledningar lades dolt där det var möjligt, i övriga fall lades kablarna synliga men i diskreta lägen i VP-rör (VP 12) som målades in mot bakgrunden. I tornet drogs ledningarna i anslutning till övriga installationer och bara någon enstaka håltagning behövde göras.

Sirener monterades på läktaren på insidan av orgelhuset. Vidare sattes en larmknapp på den bakre väggen under läktaren. Ledningarna till den drogs från toaletten bakom väggen.

Vid den bakre väggen fanns redan tidigare olika brandhjälpmedel som brandfilt och brandspruta.

Nedgången till källaren.

Nyckelskåp

För räddningstjänstens tillgänglighet monterades ett nyckelskåp i källarnedgången till det gamla pannrummet på kyrkans norra sida öster om vapenhuset. Skåpet monterades en ventil i byggnadens gavel på ett sådant sätt att det inte går att lossa den från utsidan.

Nödutrymningsskyltar

Traditionella nödutrymningsskyltar monterades i sakristian, i vapenhuset och i trappan ned från läktaren. För att slippa montera fasta lysande nödutrymningsskyltar i kyrkorummet konstruerades ett system med portabla nödutrymningsskyltar som placeras i bänkraderna vid förrättning. Nödutrymningsskyltarna strömförsörjs och övervakas av brandlarmscentralen. Varje skylt har ett eget inbyggt batteri som aktiveras vid utlöst larm.

De portabla skyltarna monterades på mässingsrör som placeras i de förborrade hålen för ljus i ytterkant på de främre bänkkvarteren i anslutning till det södra vapenhuset respektive sakristian.

Diskussion om utformning av de portabla utrymnings-skyltarna.

Målningsarbeten

Synliga ledningar och detektorer i tak i utrymmen i anslutning till kyrkorummet målades in mot respektive bakgrund. Målningsarbetena utfördes av Johan Svensson, Johan Svenssons Måleri i Värnamo.

Sammanfattning

De aktuella arbetena har innefattat:

- installation av brandlarm
- montering av nödutrymningsskyltar
- montering av nyckelskåp för räddningstjänsten
- inmålning av kablar och rökdetektorer

Slutbesiktning och antikvarisk medverkan

Slutbesiktning av de utförda arbetena genomfördes den 18 december 2019. Vid besiktningstillfället deltog, från församlingen kyrkorådets ordförande Göran Ganekind, kyrkoherde Tomas Gustafsson och kyrkväktarna Eva-Britt Karlsson, Pontus Ganekind och Daniel Widerberg, entreprenör Fredrik Petersson, Triator Brand & säkerhetsteknik AB, Växjö, projektledare Peter Kjoller, bsv arkitekter & ingenjörer ab samt antikvarie Britt-Marie Börjesgård, läns museet.

Församlingen hade utsett Jönköpings läns museum, Britt-Marie Börjesgård till antikvarisk medverkande. Vid besiktningen fanns inget att anmärka utan installationerna var väl utförda och i enlighet med lämnade anvisningar. Vid slutbesiktningen var inte de portabla nödutrymningsskyltarna klara utan de färdigställdes senare under vintern utifrån den förda diskussionen. Vidare påtalade entreprenören att kondensfällan på vinden bör kontrolleras månatligen.

Läns museets generella synpunkt var att arbetena var väl utförda. De slutförda arbetena hade genomförts på ett antikvariskt tillfredsställande sätt och godkändes därför.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	433-7696-2016
Jönköpings läns museums dnr:	372/2016, 2019-211
Byggherre:	Rydaholms församling
Projektleddare:	Peter Kjöllér, bsv arkitekter & ingenjörer ab
Entreprenör:	Triator Brand & säkerhetsteknik AB Växjö, Fredrik Petersson
Sidoentreprenör (måleri):	Johan Svenssons Måleri, Värnamo
Antikvarisk medverkan:	Britt-Marie Börjesgård
Rapportansvarig:	Britt-Marie Börjesgård
Rapportgranskning:	Anders Franzén
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Värnamo kommun
Socken:	Rydaholms socken
Fastighetsbeteckning:	Rydaholm 1:4

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum (JLM)

Handlingar rörande Rydaholms kyrka.

Tryckta källor och litteratur

Börjesgård, Britt-Marie. 2013. *Rydaholms kyrka. Antikvarisk medverkan i samband omfogning av torn, stenkonservering m.m.* Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2013:16.

Stalin, Helene. 2004. *Kulturbeskrivning och bedömning Rydaholms kyrka.* Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2004:18.

Bilaga 1. Fotobilaga

Detalj, brandcentralen.

Brandcentralen i det gamla pannrummet.

Genomföring av kabeln genom källartaket. Den röda brandkabeln ligger i VP-rör fram till väggen.

Sugrören för det samplade systemet monterades i anslutning till plafonderna i kyrkorummets tak.

Framledningsrören till detektorn är isolerade för att minska risken för kondensbildning.

Installationen på vinden med slangar till respektive plafond och ledningsrör till detektorn.

Detektorn på vinden för det samplade systemet. Flaskan vid sidan om är en så kallad kondensfälla för eventuellt kondensvatten.

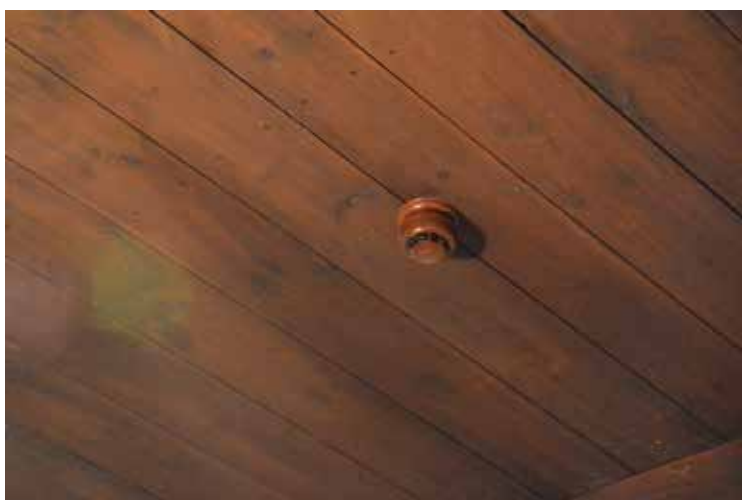

Detektorn i entrétaket under läktaren gick att montera med osynlig ledningsdragning.

Detektor i taket i ett av rummen under läktaren, målad i färg mot bakgrunden.

Inmålad detektor i taket i ett av rummen under läktaren.

Inmålad detektor i södra vapenhusets tak.

Detektorn och ledningsdragningen i taket i vapenhuset, målad mot underlaget.

Detektorn i tornets första plan, monterad i anslutning till övriga installationer.

Monteringen på plan två i tornet.

Installationen på plan tre i tornet.

Enstaka håltagningar behövde göras för att kunna installera detektorerna i tornet.

En av detektorerna i taket på vinden.

Kabeldragningen på toaletten till larmdosan i kyrkorummet.

I sakristian behövde kabeln dras synligt från skåpet upp till taket. Det inmålade röret är diskret placerat och inget som stör blicken.

Larmdosan på den bakre väggen i kyrkorummet.

Utrymningsskylt i sakristian.

Brandsiren monterades på insidan av orgelhuset.

Utrymningsskylt från läktaren.

Utrymningsskylt vid dörrarna mot vapenhuset i väster.

Den klara flyttbara utrymningsskylten. Församlingen kunde nyttja en befintlig mässingsstång som fanns i kyrkan för ändamålet, det blev därför en vriden, inte en slät som ursprungligen diskuterades. Foto: Göran Ganekind.

Nyckelskåpet placerades i ventilen i källarnedgången.

Detalj av nyckelskåpet.

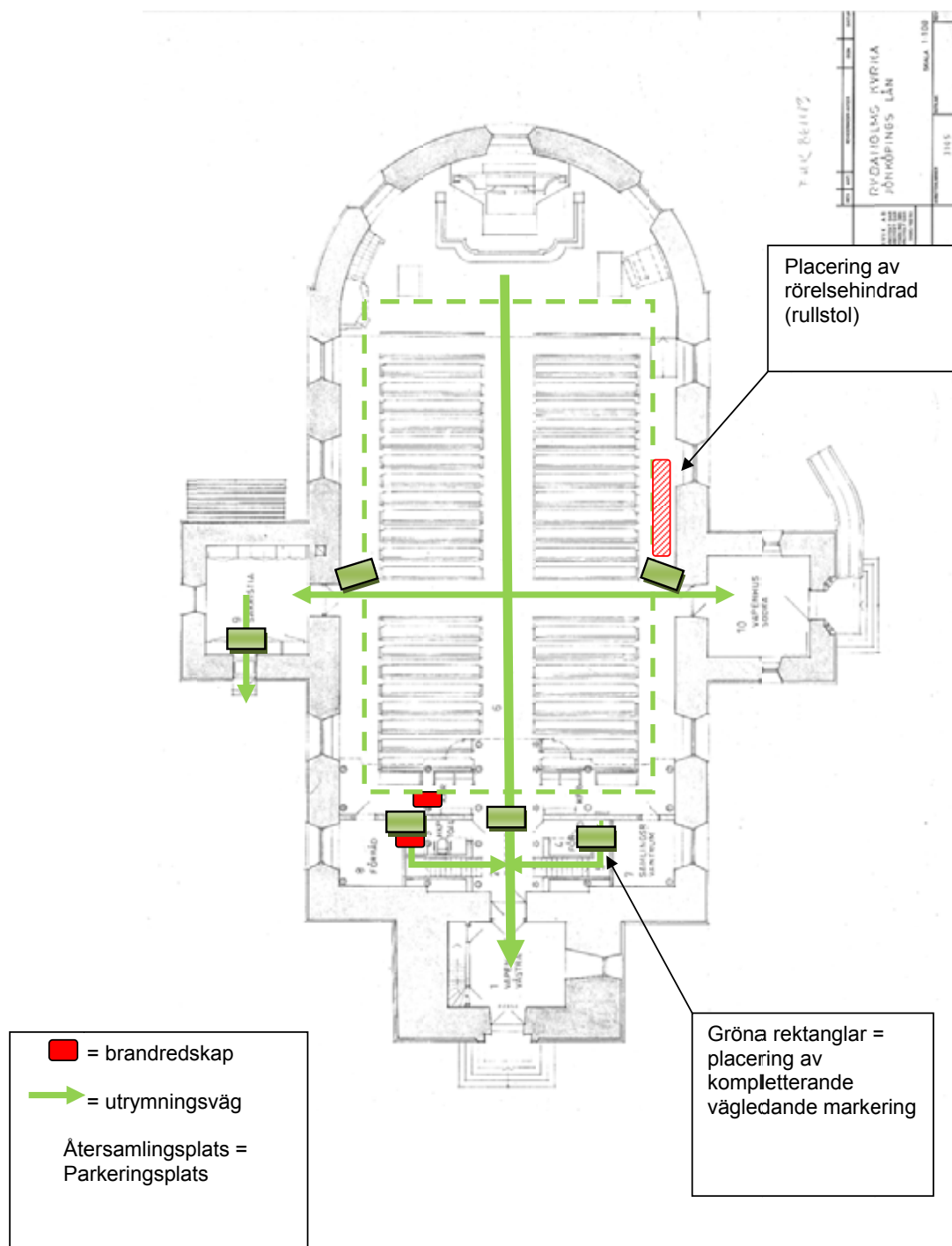

Nyckelskåpet monterades så att det inte går att lossa det från utsidan.

Bilaga 2. Ritningar

bsv arkitekter & ingenjörer ab Värnamo (HK) Tranemo Jönköping Kalmar Växjö Näsåjö www.bsv.se org.nr 556681-6573	Noteringar			
Projekt Brandskyddsutredning Rydaholms Kyrka	Proj nr P13/5147A	Datum 20131121	Handl Gert Lönnqvist	Sida 14 (19)

Bilaga 1
Planskiss

Under hösten 2019 installerades brandlarm i Rydaholms kyrka. Det var ett samplat system för kyrkorummet och traditionella detektorer i övrigt, vidare monterades bland annat utrymningsskyltar.

